

Handwritten Arabic calligraphy in a highly stylized, cursive script. The text is arranged in a vertical column, starting from the top and extending downwards. The characters are interconnected and feature long, sweeping flourishes that extend to the left and right. The ink is dark and the background is light, creating a high-contrast effect. The overall style is characteristic of classical Islamic calligraphy, possibly representing a religious or poetic phrase.

11/11

۸۶۱/۱۰۸۱۱۹
۸۸/۲۴

دانشگاه بلوچستان
تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته الهیات (فقه و مبانی حقوق اسلامی)

عنوان:

مسئولیت کیفری تیم پزشکی

استاد راهنما:

دکتر امیر حمزه سالارزایی

تحقیق و نگارش:

مریم شیبانی دهجی

(این پایان نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهره مند شده است)

دی ۸۷

۱۳۸۸ / ۱ / ۱۵

معاونت اطلاعات و ارتباطات
تیمبکتون

۱۱۲۱۱۷

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان مسئولیت کیفی تیم پزشکی قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات توسط دانشجو مریم شیبانی دهجی تحت راهنمایی استاد پایان نامه دکتر سالارزایی تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

مریم شیبانی دهجی

این پایان نامه ... واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ ۱۴۰۹/۰۷/۰۸ توسط هیئت داوران بررسی و درجه بسیار خوب به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

دکتر امیر حمزه سالارزایی

استاد راهنما:

حجة الاسلام والمسلمین

داور ۱:

عباسعلی سلیمانی

دکتر مختاری افرکتی

داور ۲:

آقای محمد رضا کیخا

نماینده تحصیلات تکمیلی

۱۳۸۸ / ۱ / ۱۵

دانشگاه سیستان و بلوچستان

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب مریم شیبانی دهجی تأیید می‌کنم که مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان‌نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: مریم شیبانی دهجی

امضاء

تقدیر و تشکر

با سپاس و ستایش به درگاه بیکران پروردگار عالمیان و عرض ادب و احترام به ساحت مقدس یگانه منجی عالم بشریت حضرت حجت بن الحسن العسکری (عج).

در این نوشتار بر خود لازم می دانم که به پاس زحمات و راهنمایی های بی شائبه ی استاد ارجمند و گرانقدرم، جناب دکتر امیر حمزه سالارزایی، به عنوان استاد راهنما، که مرا در تهیه این تحقیق یاری نمودند فروتنانه تشکر و سپاسگزاری کنم . همچنین از جناب آقایان دکتر نادر مختاری (مدیر گروه محترم فقه و مبانی حقوق اسلامی) و دکتر عباسعلی سلیمانی برای داوری و رهنمودهای بزرگوارانه ایشان کمال تشکر را دارم . امیدوارم که خداوند منان به همه ی آن بزرگواران اجر و خیر عطا فرماید.

بی شک برای رسیدن به هر موفقیتی پشتوانه ای عظیم نیاز است و پشتوانه ی من در راه رسیدن به این مرحله خانواده ام بودند که مشقت های فراوانی را برای هموار کردن مسیرم متحمل شده اند و در اینجا لازم می دانم که از صبر و تحملات و همکاری های بی شائبه ی پدر و مادر فداکارم و خواهران و برادران مهربانم که پشتیبان محکمی در روزهای سخت زندگی بودند، کمال تشکر راداشته باشم .

چکیده

از دیرباز این پرسش همواره نگرانی درمانگران و بیماران و نیز خویشان آنان می باشد که اگر آن دو شخصیت حقوقی (درمانگر و بیمار) با قصد و تراضی اقدام به فرایند درمان نمایند ، حکم ضرر و زیان به وقوع پیوسته و بعضاً جبران ناپذیر چه می شود؟

نگارنده در صدد یافتن راه حل در خصوص موارد خطای جزایی و شبه آن می باشد و نیز در جاهایی که قانون سکوت و یا احیاناً تعارض دارد حداقل به عنوان تفسیر شخصی و تخصصی فقهی و حقوقی از مقررات کیفری پزشکی موجود و یا راهکار در موارد سکوت قانون، به این امر مهم پرداخته است .

بدون شک محتوای تحقیق حاضر تا حدودی دغدغه ها و نگرانی های تیم درمان نسبت به پیامدهای حقوقی و مخصوصاً کیفری درمان را کاهش خواهد داد . بر اساس قوانین جاری اگر تیم پزشکی، متخصص و ماذون باشد و براءت نیز حاصل نموده باشد، در صورتی که عمل جراحی یا طبی مشروع بوده و کلیه موازین علمی و فنی مربوطه را رعایت کرده باشد، ضامن نیست و گرنه با نبود هر یک از قیود و شروط مندرج، قانوناً ضامن است (بند دوم ماده ۵۹ ق. م ا).

برای تیم پزشکی دو نوع مسئولیت، خیلی مهم است مسئولیت مدنی و مسئولیت کیفری، اما نگارنده به نوع کیفری آن که حساستر و مهمتر است می پردازد . در این تحقیق به روش توصیفی و تحلیل مقررات قانونی برآینم تا به طور شفاف و منسجم مسئولیت کیفری تیم پزشکی را بر اساس قوانین و مقررات موضوعه ایران تبیین نموده و در جایی که خلاء قانونی وجود دارد راهکار علمی مستدل پیشنهاد نماییم.

واژگان کلیدی : مسئولیت کیفری، تیم پزشکی، فرایند درمان ، قوانین موضوعه

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
بخش اول - کلیات تحقیق.....	۱.....
فصل اول - ادبیات تحقیق.....	۲.....
مبحث اول - مقدمه.....	۳.....
گفتار اول - تعریف مساله.....	۵.....
گفتار دوم - اهمیت و ضرورت موضوع.....	۶.....
گفتار سوم - انگیزه انتخاب موضوع.....	۶.....
گفتار چهارم - پیشینه تحقیق.....	۶.....
گفتار پنجم - فرضیه های تحقیق.....	۷.....
گفتار ششم - اهداف تحقیق.....	۷.....
گفتار هفتم - روش تحقیق.....	۷.....
گفتار هشتم - دشواری های تحقیق.....	۷.....
فصل دوم - مفهوم و قلمرو مسئولیت.....	۸.....
مبحث اول - بیان مسئولیت.....	۹.....
گفتار اول - تفاوت بین مسئولیت کیفری و مسئولیت مدنی.....	۱۱.....
گفتار دوم - عناصر تشکیل دهنده جرم.....	۱۲.....
مبحث دوم - منابع اصلی مسئولیت کیفری تیم پزشکی.....	۱۳.....
گفتار اول - قانون.....	۱۳.....
گفتار دوم - رویه قضایی.....	۱۴.....
گفتار سوم - اعمال اصل ۱۶۷ قانون اساسی.....	۱۵.....
مبحث سوم - منابع فرعی مسئولیت کیفری تیم پزشکی.....	۱۶.....
گفتار اول - عرف.....	۱۷.....
گفتار دوم - دکترین.....	۱۷.....

۱۹.....	فصل سوم- تیم پزشکی
۲۰.....	مبحث اول - تعریف تیم پزشکی
۲۰.....	گفتار اول - تیم پزشکی اتاق عمل
۲۱.....	گفتار دوم - مسئولیت تیم پزشکی
۲۳.....	گفتار سوم - مسئولیت سایر همکاران پزشک
۲۴.....	گفتار چهارم - اهمیت پزشکی در اسلام
۲۶.....	مبحث دوم - مسئولیت پزشکی
۲۷.....	گفتار اول - تعهد تیم پزشکی در برابر بیمار
۲۸.....	گفتار دوم - حکم قضایی یک پرونده
۲۸.....	گفتار سوم - قوانین ماهوی
۲۹.....	مبحث سوم - مباشرت و تسبیب تیم پزشکی در فرایند درمان
۳۰.....	گفتار اول - قاعده اتلاف
۳۲.....	گفتار دوم - قاعده لا ضرر
۳۳.....	گفتار سوم - نتیجه گیری بخش
۳۴.....	بخش دوم - مسئولیت تیم پزشکی در فقه و حقوق موضوعه
۳۵.....	فصل اول - مسئولیت تیم پزشکی در فقه امامیه
۳۶.....	مبحث اول - جایز بودن طبابت
۳۷.....	گفتار اول - قاعده احسان
۳۸.....	گفتار دوم - ضرورت
۳۹.....	گفتار سوم - اذن در فرایند درمان
۴۴.....	مبحث دوم - ابراء و جایگاه آن در حقوق پزشکی
۴۷.....	گفتار اول - چگونگی براءت
۴۸.....	گفتار دوم - براءت پزشک از دیدگاه فقهای امامیه
۵۰.....	گفتار سوم - بررسی ماهیت براءت پزشک معالج پیش از اقدام

فصل دوم - مسئولیت تیم پزشکی در حقوق جدید.....	۵۱
مبحث اول - مسئولیت تیم پزشکی در حقوق	۵۲
گفتار اول - فقدان قصد و سوء نیت	۵۲
گفتار دوم - وجود اضطرار در فرایند درمان	۵۳
گفتار سوم - حد اضطرار در امور پزشکی.....	۵۴
گفتار چهارم - اجازه قانون	۵۵
گفتار پنجم - رضایت بیمار در فرایند درمان	۵۵
مبحث دوم - منشور حقوق بیمار	۵۸
گفتار اول - انواع رضایت	۵۹
گفتار دوم - شرایط رضایت.....	۶۰
گفتار سوم - مواردی که رضایت بیمار لزومی ندارد	۶۰
گفتار چهارم - فوریت های پزشکی	۶۱
فصل سوم - مسئولیت تیم پزشکی در قانون مجازات اسلامی.....	۶۳
مبحث اول - علل موجهه جرم	۶۴
گفتار اول - ضرورت انجام اعمال جراحی	۶۵
گفتار دوم - مشروعیت اعمال پزشکی	۶۶
گفتار سوم - اخذ رضایت قانونی از بیمار	۶۶
گفتار چهارم - لزوم رعایت موازین فنی و نظامات دولتی	۶۶
مبحث دوم - مشروعیت اعمال جراحی ترمیمی	۶۷
گفتار اول - کیفیات مخففه در جرایم پزشکی	۶۸
گفتار دوم - تعارض جنبه های خصوصی و عمومی جرم.....	۷۰
گفتار سوم - نتیجه گیری بخش	۷۱
بخش سوم - جرایم پزشکی و صلاحیت مراجع.....	۷۳
فصل اول - جرایم پزشکی	۷۴
مبحث اول - قتل عمدی در فرایند درمان	۷۵

- گفتار اول - قتل و صدمات بدنی شبه عمد در فرایند درمان ۷۷
- گفتار دوم - قتل و صدمات بدنی در حکم شبه عمد ۷۷
- مبحث دوم - مصادیق خطای جزایی ۷۸
- گفتار اول - بی احتیاطی ۷۸
- گفتار دوم - بی مبالائی ۷۹
- گفتار سوم - عدم مهارت ۷۹
- گفتار چهارم - عدم رعایت نظامات دولتی ۸۰
- گفتار پنجم - قتل و صدمات بدنی خطای محض در فرایند درمان ۸۲
- گفتار ششم - موقعیت جرایم پزشکی از نظر مطلق و مقید بودن ۸۲
- مبحث سوم - جرایم مرتبط با اعمال پزشکی ۸۳
- گفتار اول - اشتغال غیر قانونی به امور پزشکی ۸۳
- گفتار دوم - افشاء سر ۸۴
- گفتار سوم - خودداری از کمک به مصدومین ۸۵
- گفتار چهارم - صدور گواهی خلاف واقع ۸۷
- گفتار پنجم - فریفتن بیمار ۸۸
- گفتار ششم - دادن نسخه رمز ۸۹
- گفتار هفتم - سقط جنین ۸۹
- مبحث چهارم - نهادهای رسمی پزشکی ۹۲
- گفتار اول - سازمان پزشکی قانونی ۹۲
- گفتار دوم - سازمان نظام پزشکی ۹۳
- گفتار سوم - تعریف و اهداف سازمان نظام پزشکی ۹۳
- فصل دوم - آیین دادرسی کیفری ۹۵
- مبحث اول - تعریف آیین دادرسی کیفری ۹۶
- گفتار اول - مختصات کلی آیین دادرسی کیفری ۹۶
- بند ۱ - قوانین شکلی ۹۶

- بند ۲- قاعده عطف بما سبق شدن ۹۷
- بند ۳- در ارتباط با نظم عمومی ۹۸
- گفتار دوم - تفاوت مبنایی آیین دادرسی کیفری با آیین دادرسی حقوقی..... ۹۸
- مبحث دوم - مراحل آیین دادرسی کیفری ۹۹
- گفتار اول - مرحله ی کشف جرم..... ۹۹
- گفتار دوم - مرحله ی تعقیب جرم..... ۹۹
- گفتار سوم - مرحله ی تحقیق از جرم..... ۱۰۰
- گفتار چهارم - مرحله ی رسیدگی و صدور حکم ۱۰۲
- گفتار پنجم- مرحله ی اجرای حکم..... ۱۰۲
- مبحث سوم - جرایم پزشکی و صلاحیت مراجع ۱۰۳
- گفتار اول - دادگاههای صالح برای رسیدگی به جرایم پزشکی ۱۰۳
- گفتار دوم - جرایم پزشکی در صلاحیت دادگاههای انقلاب..... ۱۰۳
- گفتار سوم - جرایم پزشکی در صلاحیت دادگاههای عمومی ۱۰۵
- گفتار چهارم - جرایم پزشکی در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی..... ۱۰۶
- فصل سوم - تخلفات انتظامی و آیین رسیدگی در دادرسی انتظامی ۱۰۷
- مبحث اول - تعریف تخلفات انتظامی پزشکان ۱۰۸
- گفتار اول - مجازات های انتظامی ۱۰۸
- گفتار دوم - مصادیق تخلفات انتظامی پزشکان و مجازات های آنان ۱۰۹
- گفتار سوم - تفاوت بین جرایم پزشکی و تخلفات انتظامی ۱۱۲
- مبحث دوم - آیین رسیدگی دادرسی و هیات های انتظامی سازمان نظام پزشکی..... ۱۱۳
- گفتار اول - وظایف و تشکیلات دادرسی انتظامی در مرحله شروع به تحقیقات ۱۱۳
- گفتار دوم - اقدامات دادرسی پس از خاتمه تحقیقات ۱۱۴
- گفتار سوم - هیات های انتظامی سازمان نظام پزشکی..... ۱۱۵
- بند ۱- هیات بدوی انتظامی ۱۱۵
- بند ۲- هیات تجدید نظر انتظامی..... ۱۱۶
- بند ۳- هیات عالی انتظامی..... ۱۱۷

- مبحث سوم - موارد سکوت قانون و آیین نامه های پزشکی قانونی ۱۱۹
- گفتار اول - نتیجه گیری..... ۱۲۱
- گفتار دوم - پیشنهادات ۱۲۳
- گفتار سوم - آزمون فرضیات..... ۱۲۴
- گفتار چهارم - منابع و مآخذ ۱۲۶

علايم اختصاری

قانون اساسی	ق.ا
قانون آیین دادرسی کیفری	ق.آ.د.ک
قانون آیین دادرسی مدنی	ق.آ.د.م
قانون مجازات اسلامی	ق.م.ا
قانون مدنی	ق.م
قانون مسئولیت مدنی	ق.م.م
قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری	ق.آ.د.د.ع.و.ا.ک
رجوع کنید	رک
نگاه کنید	نک
حدیث	ح
جلد	ج
چاپ	چ
شماره	ش
صفحه	ص
علیه السلام	ع

مفاد سوگند نامه بقراط

سوگند یاد می کنم به آپولو پزشک به تندرستی و داروی شفا بخش همه درد ها ، به همه خدایان و الهه ها و تا حدود توانایی و شعور خود این سوگند و پیمان را پاسداری می نمایم . کسی که هنر پزشکی به من آموخت چون پدر خود گرامی بدارم و او را در دارایی خود شریک دانم اگر خواستی داشته باشد برای او انجام دهم با فرزندان او چون برادران تنی خود رفتار کنم ، اگر فرزندان استاد بخواهند این هنر را بدون مزد و بدون تعهد به آنان بیاموزم به حکم فریضه در آموزش این دانش همه شیوه های تعلیم را به کار بندم . من این دانش و هنر را به فرزندان خود ، فرزندان استاد و شاگردان به شرطی که بر پایه قانون پزشکی این سوگند نامه را ادا نمایند و به پیمان خود وفادار باشند خواهم آموخت نه به دیگر کس . من رفتار و کرداری را پیش خواهم گرفت که به تمام توانایی جسمی و اندیشه های خود منافع بیمارانم را مورد توجه قرار دهم و از زیان و آسیب رساندن به آن ها دوری کنم . اگر کسی داروی کشنده بخواهد به او ندهم و در مشاوره داروهای مرگ زا از اظهار نظر خودداری کنم به بانوان باردار دارو و یا وسایلی که انگیزه افکندن جنین گردند ندهم همه زندگی و هنر پزشکی خود را در کمال خلوص و تقدس سپری سازم ، دردمندی را که نیاز به جراحی دارد اگر در تخصص من نیست عمل نکنم و این کار را به کاردان آن رشته بسپارم . به درون هر خانه ای که روم خواستم درمان بیمار و یاری دردمندان باشم . از رفتار فریبنده و از دریافت رشوه دوری جویم . از گمراه کردن و فریب دادن زنان و مردان و بردگان و آزادشدگان بپرهیزم . آن چه که از مردم می بینم یا می شنوم به کار درمان مربوط باشد یا نباشد اگر او نخواهد فاش شود آن را یک راز پنداشته و به هیچ کس بازگو نکنم تا زمانی که این سوگند را پاس دارم از زندگی و از هنر پزشکی خود بهره و شادی یابم و همیشه از احترام همگان برخوردار شوم و اگر از آن تخطی کنم سرانجام بد در انتظار من خواهد بود.^۱

۱- برنارد، ثابت، اعمال پزشکی از دیدگاه قانون - مصونیت قانونی در اعمال پزشکی، منصور خلعت بری، مجله حقوقی وزارت دادگستری، ش ۲۰، ص ۸۲

بخش اول

کلیات تحقیق

فصل اول

ادبیات تحقیق

مبحث اول - مقدمه

امروزه دانش بشر در زمینه علوم به ویژه در زمینه درمان بیماری ها و به ویژه در جلوگیری از امراض مسری و حتی مهلک، به صورت چشمگیری پیشرفت نموده است، با بالا رفتن متوسط عمر انسان و کاهش مرگ و میر در ایران، امید به زندگی در زنان حدود ۷۴/۹۳ سال و در مردان ۶۹/۸۵، سال ارتقاء پیدا کرده است^۱؛ بالابردن عمر مبتلایان به سرطان و ایدز، ساخت و نیز پیوند اعضای بدن از طریق سلولهای بنیادی (stem cell) و اهدای عضو و توان بارورسازی بسیاری از زوجهای نابارور، حکایت از توانایی درخور ستایش و درعین حال مسئولیت و حساسیت بالای تیم پزشکی را به دنبال دارد. در این بین، بعضاً افرادی وجود دارند که با ملاحظه و تراخی و تأخیر در عمل و نقص در دانش فنی، موجبات خطر بلکه ضرر دردمندان را فراهم نموده و برای مدت مدید و حتی تا آخر عمر، مراجعین مضطر را افسرده روحی و از کار افتاده جسمی می گردانند، از این روست که پزشکان ملزم به رعایت مفاد سوگند نامه، که مسبوق به عهدنامه بقراط بوده می باشند و در برابر اعمال خود مطابق مقررات قانونی ضامن و در صورت خطای اهمالی و تقصیر ارادی، مسئول شناخته می شوند. از پزشکان دوره باستان می توان از بقراط حکیم نام برد که به حرفه پزشکی، چهره ای خاص در جامعه بخشید. و پزشکان قبل از ورود به امر طبابت از سوگند نامه بقراط در مراسم تحلیف یاد می کنند.

امروزه رابطه حقوقی، بین پزشک و بیمار برقرار است که بر اساس این رابطه، پزشک مکلف است از تمام استعداد ها و توانایی هایش در چار چوب قانون در فرایند درمان استفاده کند. اما در بعضی مواقع پزشک آن گونه که باید به وظیفه اش عمل نمی کند و در نهایت موجب خطا یا قصور می شود که پیامدهای حقوقی متفاوتی برای بیمار و پزشک به همراه دارد. همچنین بیماران نیز با حقوق خود تا حدودی آشنا هستند و با این حال نمی توان اشتباه پزشکان را نادیده گرفت و با آن ها برخورد قانونی نکرد.

اگر پزشک یا دیگر مسئولین، با اذن بیمار و مشروعیت عمل جراحی و رعایت نظامات فنی و دولتی اقدام به فرایند درمان نمایند، عمل آن ها از نظر قانونگذار جرم نیست و مسئولیت کیفری ندارند و در صورت خسارت وارده بر بیمار ماده ۳۱۹ ق.م.ا حاکم شده و آن ها مسئولیت مدنی داشته و موظف به جبران خسارت وارده می باشند.

رضایت بیمار در فرایند درمان از اساسی ترین و مهم ترین حقوق بیمار محسوب می شود. یکی از عناصر اصلی در فرایند درمان که شکلی بنیادین به خود گرفته و در واقع با حیات و تغییر در وضعیت موجود بیمار مرتبط

^۱ - <http://www.alef.ir/content/view/10698/62.com>

است ، اخذ رضایت از بیمار می باشد. رضایت به درمان به لحاظ تبعات و پیامدهایی که به دنبال دارد ، در زمره یکی از مقولات مهم حقوق پزشکی بر شمرده می شود . تعرض به جسم انسان از اصول اساسی و اجتناب ناپذیری است که هرگز نباید جز در اثر ضرورت درمانی برای فرد و با اخذ رضایت قبلی نقض گردد . به استناد این اصل اقدامات تیم پزشکی بدون رضایت بیمار جز در موارد اورژانسی نمی تواند انجام شود.

در موارد فوری اخذ رضایت ضروری نمی باشد ؛ زیرا پزشک محق و مکلف به مراقبت و درمان است . نظم عمومی ایجاب می کند که فرد نتواند به صدمات وارده به تمامیت جسمانی خود رضایت دهد مگر این که منافع مشروعی، چنین امری را ایجاب کند . برای این که بیمار بتواند به طور کامل از فرایند انتخاب نوع درمان که به خود او مربوط می شود، مطلع گردد، پزشکان باید در قلمرو صلاحیت و تخصص خود در آگاه ساختن بیمار مشارکت کنند. بیمار در صورت آگاهی از حقوق قانونی خود در فرایند درمان، تا حدی می تواند از مشکلات عدیده ای که ممکن است فرا روی امر درمان قرار بگیرد ، پیش گیری کند و با آگاهی کامل ، رضایت شخصی خود را به تیم معالجه ای که خود انتخاب می کند ، ابراز دارد.

کاهش استرس و آرامش دادن به بیمار ، مهمترین وظیفه هر عضو تیم پزشکی است . مقررات حاکم بر روابط میان تیم پزشکی و بیمار باید طوری تنظیم شود که از سویی حقوق بیمار حفظ شده و از سوی دیگر ، عرصه را بر تیم پزشکی تنگ نکرده و زمینه قانونی را برای ارائه خدمات مطلوب پزشکی هموار سازد.

ما در این تحقیق برآنیم تا رابطه سالم و قانونی پزشک و بیمار را مورد بررسی قرار داده تا آنان با فراغ خاطر به وظایف اخلاقی و قانونی خود بپردازند .

گفتار اول - تعریف مساله

در واقع نگارنده این موضوع تحقیق را پیرامون مسئولیت کیفری تیم پزشکی در قلمرو فقه و قوانین و مقررات موضوعه ایران بحث می کند .

پاسخگویی اشخاص حقیقی و حقوقی به آن چه متعهد و ملتزم شده اند را مسئولیت می گویند .
مسئولیت در ادبیات حقوقی به دو بخش مدنی و کیفری تقسیم می شود .

مسئولیت مدنی عبارت از : هر تعهد و التزامی است که در مقابل تحمل ضرر مدنی وارد بر غیر برای شخص مسبب و یا متعهد پدید می آید و بر وی لازم است که عین یا معادل آن را جبران کند
(طاهری و انصاری، دانشنامه حقوق خصوصی، ۱۳۸۴/۳/۱۸۴۰).

مسئولیت کیفری عبارت از : الزام به پاسخگویی در برابر اعمالی که نظم و مصالح جامعه را بر هم می زند . مفهوم مسئولیت کیفری، مبتنی بر قصد و سوءنیت است . در صورتی فاعل فعل زیانبار مجازات می گردد که فعل او جرم تلقی گردد.

هنگامی یک عمل جرم است که دارای عنصر معنوی (سوءنیت عام و سوء نیت خاص) و عنصر مادی باشد به علاوه قانون نیز آن عمل را جرم و مستوجب مجازات بداند. در مسئولیت کیفری، علاوه بر مجنی علیه، جامعه نیز از وقوع جرم متضرر می شود در حالی که در مسئولیت مدنی، متضرر یک شخص خصوصی است .

مسئولیت جنایی پزشک و دستیاران او از مباحث پیچیده حقوق پزشکی است و وقتی سخن از مسئولیت به میان می آید منظور، قلمرو، شرایط، انواع و آثار مسئولیت می باشد. نباید پنداشت که در فرایند درمان، تنها پزشک مباشر درمان، پاسخگوی ضرر و زیان وارد بر بیمار می باشد، بلکه از باب قاعده اتلاف یا تسبیب (۳۲۸، ۳۳۲، ق.م.کلیه دست اندرکاران موثر در فرایند درمان از جمله متخصص بیهوشی، دستیاران و تکنسین اتاق عمل در اعمال جراحی که می توان در عرف خاص پزشکی عمل زیان آور را به آن ها استناد داد، باید پاسخگو باشند.

مساله نارضایتی، شکایت و دادخواهی بیماران از تیم پزشکی به علت تخلفات و خطاهای تشخیصی و درمانی از مسائل مهم و حیاتی می باشد. امروزه علیرغم تلاش تیم پزشکی با وجود امکانات وسیع، و پیشرفت تکنولوژی درمانی، نارضایتی و شکایت بیماران، بخش قابل توجهی از پرونده های جنایی دستگاه قضایی است،

بدیهی است که یکی از علل اصلی طرح شکایت ها ، عدم آگاهی تفصیلی تیم پزشکی در قبال بیماران می باشد .

در اینجا به چند پرسش مهم اشاره می کنیم :

آیا به صرف اینکه تیم پزشکی از بیمار یا اولیاء او اذن و براءت گرفته باشد بری الذمه می شود؟!

در تعارض جنبه های خصوصی و عمومی جرایم، کدام مقدم است و چرا؟!

در جایی که با توجه به ضرورت های زمان و حدوث موضوعات نوین پزشکی ، خلاء قانونی وجود دارد ، راه حل چیست؟!

جرایم پزشکی مطلق است یا مقید؟!

با فرض مسئولیت کیفری تیم پزشکی، در صلاحیت کدام دادگاه و چه مراحل طی می شود؟!

گفتار دوم - اهمیت و ضرورت موضوع

با توجه به اینکه شاهد وقوع حوادث ناگوار و قابل توجهی ناشی از حرفه پزشکی هستیم که به تبع آن ، کیفرهای ناخواسته ای متوجه پزشکان مرتبط می شود، از این رو در تحقیق مزبور سعی بر آن بوده که به دور از هر گونه جانبداری بی دلیل از حقوق بیمار یا پزشک، مسئولیت های تیم پزشکی را در چار چوب قوانین موجود تشریح کرده تا در فرایند درمان به کیفیت بالاتر که مطلوب بیمار و پزشک است نائل شویم.

گفتار سوم - انگیزه انتخاب موضوع

انگیزه در طرح این موضوع عمدتاً پاسخ به سوالات و شبهات برخی از پزشکان ، که نگارنده به نوعی با آن ها مواجه بوده است و این سوال مطرح شد که چرا علیرغم این که جرایم پزشکی امری تخصصی و فوق تخصصی است اما پزشکان برای رفع خصومت و داوری در محاکم عمومی تعقیب می شوند. به همین منظور لازم می دانم موضوعات مربوط به این موضوع را به طور خلاصه عنوان نمایم.

گفتار چهارم - پیشینه تحقیق

طرحی که به بررسی جامع ابعاد مختلف مسئولیت های مدنی و به ویژه کیفری تیم پزشکی پرداخته باشد علیرغم نیاز جامعه به آن مشاهده نگردید هر چند به صورت پراکنده ، مقالات و کتبی در رابطه با مسئولیت کیفری پزشکان مشاهده گردید و برای مثال می توان به مقاله "مسئولیت مدنی و کیفری پزشک" نوشته سید محمد موسوی بجنوردی و "ضمان پزشک در فقه و حقوق اسلامی" نوشته سرور میر هاشمی اشاره کرد که آن ها نیز از یک زاویه به قضیه نگریسته و تنها ابعاد محدودی را مورد بررسی قرار داده اند .